

Uzaq sahillərdə... rəqs

Azərbaycan rəqs sənəti əsrlər boyu inkişaf yolu keçərək öz istedadı, hünəri ilə seçilib-sayılan ifaçılar və görkəmli xoreoqraflar yetişdirib. Onlardan neçəsi bu sənəti öyrətmək üçün zaman-zaman başqa ölkələrə də dəvət olunublar. Bu sırada Qəmər Almaszadə, Əlibaba Abdullayev, Leyla Vəkilova, Roza Cəlilova, Alim Zeynalov, Qorxmaz Qurbanov, Nailə Mahmudova, Fərhad Vəliyev, Qəhrəman Nəsirov, Zakir və Leyla Ağayevlər bu sıradandır.

Bunlardan biri Mais Şükür oğlu Nuruyev 1957-ci il iyunun 17-si Bakıda anadan olub. Oxuduğu məktəbdə bədii özfəaliyyət dərəcəsinin üzvü olub, dərnek rəhbəri olan Məmiş müəllimdən rəqsin əlifbasını öyrənib. 11 yaşlı Maisin istedad və həvəsini görən Böyükəgə Məmmədov isə onu Mərkəzi pioner və məktəblilər evində rəhbəri olduğu "Cücələrım" rəqs ansamblına qəbul edib.

B.Məmmədovun rəhbəri olduğu bütün rəqs kollektivlərində Mais əsl rəqqas kimi yetişməkdəydi. Elə vaxt olurdu ki, bir məşqdən çıxıb digərinə gedirdi. Uşaqlar bir-birinin həvəsinə oynayırdılar; yarışırıdılar ki, kim çox tur (fırlanma) edəcək. Gələcəyin rəqqasları artıq o vaxtdan gövdəni, qaməti necə saxlamağı, ritmi və digər şərtləri mükəmməl mənimsəmişdilər.

Peşəkar rəqs ansamblına qəbul zamanı M.Nuruyev üç dəfə baxış-

müsabiqədən keçməliydi. Münsiflər heyətindəki görkəmli rəqs mütəxəssisləri Xumar Zülfüqarova, Kamil Dadaşov, Rafiq Əzizov idi. Neçə nəfərin içindən təkə Maisi layiq bilmişdilər...

Beləliklə o, 1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblına işə götürüldü. 1986-cı ilin sonuna kimi burda çalışdı. Dövlət Filarmoniyasının o vaxtkı direktoru Şəmsi Bədəlbəyli tez-tez ansamblın məşqlərinə tamaşa edir və solist Mais Nuruyevin bacarığını yüksək qiymətləndirirdi. 1975-ci ildən sonra Mais Fransada, İspaniyada, Hollandiyada qastrol səfərlərində oldu. Rəşid Behbudovun, Dövlət mahnı və rəqs ansamblı ilə Daşkənd konsertlərində M.Nuruyevin solo rəqsləri alqışlarla qarşılandı.

"Min bir qastrol" filmində Mais Nuruyev də öz solo ifası ilə kadrə köçürülüb.

Arada Dağıstan "Ləzginka" Dövlət rəqs ansamblının bədii rəhbəri Tanxo İzrailov Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblına dəvət olundu. O, Maisi sonradan "Ləzginka" ansamblına aparmaq istəsə də Mais getmədi. O, institutda oxuyurdu və həm də doğma kollektivə artıq öyrəşmişdi.

Bakı Xoreoqrafiya Məktəbini başa vurandan sonra Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda oxudu, buranı rejissor ixtisası üzrə bitirdi. Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin göndərişi ilə A.V.Lunaçarski adına Moskva Teatr Sənəti Universitetində təhsil alaraq vətənə qayıtdı. Nazirliyin təyinatı ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının "Araz" Dövlət mahnı və rəqs ansamblına, daha sonra "Göy-göl" Dövlət mahnı və rəqs ansamblına baletmeyster göndərildi. →

- Necə oldu ki, Gəncəyə göndərildiz?

- 1988-ci ildə mənə o vaxt kollektivə Fikrət Verdiyev dəvət etmişdi. Orda, "Gəncə toyu"nu bərpa elədim, "Qaragilə" xalq mahnısına, Ramiz Mirişlinin "Azərbaycan tərəneləri"ne, "İgidlər", "Cobanlar" rəqsi"ne yenidən quruluş verdim. Çox maraqlı bir nəticə alındı. Fikrətgil İtaliyaya gedəndə, Xocalı soyqırımını ilə bağlı xoreoqrafik rəqs-tamaşa qurmuşdum.

- Baxıram, Siz milli adət-ənənələrə, folklorumuza bağlı adamsınız.

- Orasını düz tutmusuz. Axı, axtarsan rəqsdə bizim milli dəyərlərimiz, milli varlığımız toplanıb. Götürək elə toyumuzu. Azərbaycan bölgələrində toy adətləri ilə bağlı nə qədər istəsən material var. Ümumiyyətlə toy - bizim milli adətlərimizin tərkib hissəsidir. Qız bəyənmə, elçilik, nişan aparmaq, xınayaxdı, toy qabağı bir sıra məsələləri yerinə yetirmək, qız evində toy, kəbin kəsmə, oğlan evində toy, toydan sonra üzgördü, bəzi bölgələrdə buna əlgördü, bəzində üzəçixdı da deyilir, yəni - bəy-gəlinin ev, ailə üzvlərinin, qohum-qonşunun arasına çıxması; bütün bunlar xalqın canından qopub gələn, onun həyat-məişətində bütün müsbət xüsusiyyətləri ilə özünü göstərir. Azərbaycan toyunda rəqslər üçün zəngin material var. Moskvada təhsil alanda, tələbə yoldaşlarımdan biri - İosif Matayev deyirdi: "Azərbaycanda folklor axtarmaq lazım deyil, elə nəyə əl uzatsan, folklorla qarşılaşırsan. Xoşbəxt xalqsınız ki, o boyda folklorunuz var".

Mais Nuruyev 1989-1992-ci illərdə Bakı Xoreoqrafiya Məktəbində dünya rəqslərini tədris edib. 1989-1996-cı illərdə Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının nəzdindəki "Bulaq" Rəqs Teatrının bədii rəhbəri olub. Burada qurduğu kompozisiyalar, teatrvari rəqs quruluşları maraqla qarşılandı. "Bulaq" Rəqs Teatrı həmin proqramla Belçika, Fransa, Polşa, İsveçrə, Misir və Türkiyədə keçirilən festivallarda çıxış edib. O "Bulaq" folklor nümunələrini özündə əks etdirən proqramla artıq kifayət qədər tanınmışdı...

- "Bulaq" teatrindəki fəaliyyətinizdən bəlkə bir az geniş danışağ?

- Repertuarda folklorumuz üzərində qurulmuş rəqslərə də yer vermişdik. "Dəsmalı" xalq rəqs havasını xalq ifaçılarının lent yazılarından götürmüş, "Dəsmal aldı-qaç" xalq oyunu əsasında quruluş vermişdim. Burada əylənmə, oğlanların yarışması var, cəldlik, çeviklik nümayiş etdirilir. Rəqsdə bütün bunlardan istifadə etmişdim. "Alma oyunu" müxtəlif bölgələrdə, xüsusilə Gəncədə daha çox oynanıb. Rəqsin əvvəlində məsai-hal, qızların fala baxması var. Qızların hər biri kasaya bəzək əşyası qoyur; qolbağ, sırğa, üzük, biləzik və s. Sonra falabaxan qız gözübağlı, bayatı müşayiətilə kasadan bir şey götürür. Bu onun ürəyində tutduğu müəyyən cavab olur və həm də guya hansı oğlana nişanlanacağını bildirir. Sonra oğlanlar gəlir və "alma oyunu" başlanır. O vaxtlar qızların oğlanı bəyənməsi almanı kimdən almağı ilə bilinirdi.

- Siz səhv etmirəmsə, "Qoçəli", "Dəli ceyran" və "Ovçu" rəqslərinə də yenidən quruluş vermişiz. Bunlar əvvəlkiyədən fərqlənirdimi?

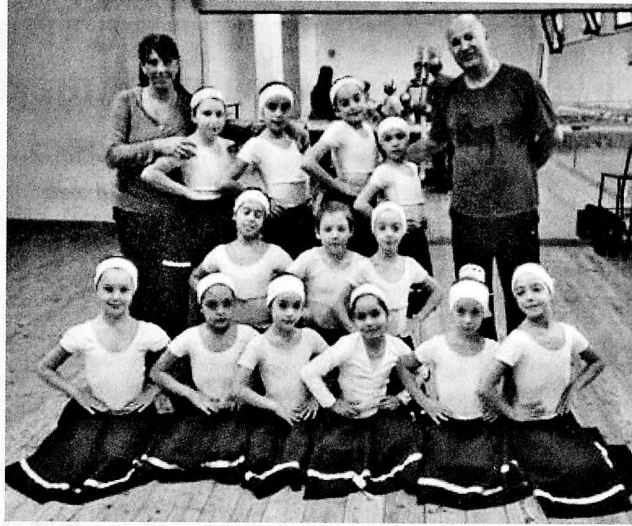
- Əlbəttə, "Qoçəli" rəqsinə qoçuların qoz-fındıq sındırması məzəli oyun kimi təsvir olunub. "Ovçu" rəqsinin süjetində də maraqlı elementlər var. Bir oğlan tütək çalaraq quş ovlayır. Quş tütək səsinə gəlir və quşun gözəlliyini görəndə onu ovlamaqdan vaz keçir. Bu mövzunu Azərbaycan poeziyasından götürmüşəm. Yeri gəlmişkən deyim ki, bədii ədəbiyyatımızda rəqsə gətirilməli çox şey var. Yetər ki, xoreoqrafın həvəsi, sənətinə sevgisi, araşdırması, təxəyyülü olsun. "Dəli ceyran" qız üçün qurulmuş rəqsdir. Qızın cazibəli görkəmi, incəliyi, məlahəti, özünəməxsus gözəlliyi vəsf olunur. Mən İtaliyada bir sıra milli rəqslərimizi quranda çox vaxt poeziyamıza üz tutmuşam...

Tale, istedad, işgüzarlıq, zəhmətsevərlik, təşkilatçılıq bacarığı onu vətəndən uzaqlara aparıb çıxarıb və tanıdıb. M.Nuruyev hələ 1989-cu ildə İtaliyada festivalda iştirak etmişdi. Sonradan bu ölkədə yaşayıb-yaratmağa dəvət aldı. O, 2000-ci ildən "Orizontena" Rəqs Akademiyasında dünya xalq rəqsləri üzrə, xarakter və klassik rəqs sənətindən dərs deyir, buranın dosenti sayılır. 2000-2003-cü —→

İllərdə Milan Bələdiyyəsi mədəniyyət şöbəsində dünya xalq rəqsləri üzrə müəllim işləyib. La Skala teatrı ilə əməkdaşlıq edən Rəqqasları İxtisaslaşdırma Mərkəzi Akademiyasında dünya xalq rəqsləri üzrə pedaqoq-dosentdir. Eyni zamanda 2006-cı ildən İtaliyadakı Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının prezidenti, 2009-cu ildən “Türksoy” Beynəlxalq Mədəniyyət Təşkilatının İtaliya təmsilçisidir. 2012-ci ildən bu günədək Cüzeppe Verdi adına Milan Dövlət Konservatoriyasının improvizə fakültəsində xoreoqraf kimi çalışmaqdadır...

- Doğrudanmı İtaliyada Azərbaycan rəqsləri tanınır?

- Hətta, “Orizon” Rəqs Akademiyasının tələbələri İtaliyanın mərkəzi televiziyasında “Yallı”, “İnnabi” rəqslərini də oynayıblar. Onlar rəqs etməzdən əvvəl xalqın mədəniyyət tarixi barədə danışır, sonra rəqsi təqdim edirlər. Qurduğum rəqslər İtaliyanın dövlət və milli bayramlarında, Azərbaycan-İtaliya birgə tədbirlərində, özü də, ən böyük şəhərlərdə göstərilir. Azərbaycan rəqslərindən “Qarabağ inciləri”ni F.Əmirovun əsərindən “Aişenin rəqsi” üzərində hazırladım, Q.Qarayevin “Yeddi gözəl” baletindən istifadə edərək digər bir işin öhdəsindən gəldim. T.Quluyevin “Qaytağı”na rəqs qurdum, xalq rəqslərindən “Uzun dərə”ni işlədim, “Şalı-Şalı”nı olduğu kimi bərpa elədim. Daha maraqlı bir iş Ü.Hacıbəylinin bəstələdiyi “Azərbaycan himni” üzərində hazırladığım kompozisiya oldu. Qılıncoynatma rəqsi var ki, bütün bunlar kompozisiyada bir-birini tamamlayır. İtaliyada Xocalı soyqırımına həsr olunmuş rəqs-tamaşa da öz məzmunu, mahiyyəti ilə çoxunun diqqətini çəkdi. Bu tamaşada bəstəkar musiqisindən və “Sarı gəlin” xalq mahnımızdan istifadə etmişəm. Tamaşada Milanın C.Verdi adına

Konservatoriyasının xoru oxuyub. Dirijor işə bəstəkar-şair Davide Gualtie idi...

M.Nuruyev 2010-cu ildən bu günədək İtaliya Delfik Milli Şurasının vitse-prezidentidir. Onun bir mütəxəssis kimi dərin biliyi, fəaliyyəti, təcrübəsi, sənəti hərtərəfli bilməsi, obyektivliyi nəzərə alınaraq 2009-cu ildən bu günədək o rəqs üzrə keçirilən beynəlxalq müsabiqələrdə həm də münsiflər heyətinin tərkibinə layiq bilinir. Türkiyə (Ankara), Shou one (Monza), Sanremo GEF (İtaliya Sanremo), Ukrayna (Kiyev), Rusiya (Tver, Volqoqrad, Novosibirsk), Qazaxistan və Qırğızistanın şəhərlərində keçirilən bütün beynəlxalq

rəqs festival və müsabiqələrdə M.Nuruyev hörmətli qonaqların sırasındadır.

2014-2016-cı illərdə Milan Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə “Toskanini”, “Don Milani” və “De Amicis” adına orta məktəblərdə dünya rəqslərindən dərs deyib. 2017-ci ildən Milan “Arabesque” və Sarno “Professional balet” akademiyalarının dosentidir. Mədəniyyət və incəsənət sahəsindəki geniş və səmərəli fəaliyyəti nəzərə alınaraq o, Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti fəxri adına layiq görülüb...

İtaliyada bizim dövlət və xalq bayramları ilə bağlı Azərbaycan Diaspor Təşkilatının keçirdiyi tədbir və konsertlər heç vaxt Mais Nuruyevin yaxından iştirakı olmadan keçinmir.

Başqa cür də ola bilməz. Axı o, bütün varlığı ilə Vətəna bağlıdır, onunla nəfəs alır... Bizə də sənətimizi, rəqslərimizi “uzaq sahillərdə” tanıtmaqda olan həmvətənimizlə qürur duymaq qalır...

Əhsən Rəhmanlı
sənətşünas